

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
Nigde Omer Halisdemir University
Univerzita Komenského o v Bratislave
Ханчжоу Дінґін Закордонних Освітніх послуг Ко., Лтд
Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»
ПЗВО «Київський міжнародний університет»
Маріупольський державний університе
Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені
Володимира Винниченка

**ХІІІ ГЛУХІВСЬКІ НАУКОВІ ЧИТАННЯ – 2023.
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУСПІЛЬНИХ
ТА
ГУМАНІТАРНИХ НАУК**

МАТЕРІАЛИ
*міжнародної науково-практичної інтернет-
конференції молодих учених і студентів*
6–8 грудня 2023 р.

Глухів 2023

**XIII HLUKHIV SCIENTIFIC READINGS - 2023.
TOPICAL ISSUES OF SOCIAL
AND
HUMAN SCIENCES**

MATERIALS
*of the International Scientific and Practical
Internet Conference for Young Scientists and
Students*

December 6–8, 2023

Hlukhiv 2023

Редколегія випуску:

Полякова А. С. — кандидат біологічних наук, старший викладач кафедри теорії і методики викладання природничих дисциплін, голова Ради Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Відповідальний секретар:

Дмитренко А. П. — доктор філософії, старший викладач, завідувачка кафедри теорії і методики дошкільної освіти, голова Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів і молодих учених факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Члени редколегії:

Андросенко А. О. — аспірант кафедри технологічної і професійної освіти, голова Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів і молодих учених факультету технологічної і професійної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Гричаник Н. І. — кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри української мови, літератури та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Маринченко Є. О. — доктор філософії, доцент, доцент кафедри професійної освіти та комп'ютерних технологій, член Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів і молодих учених факультету технологічної і професійної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Мозговий О. С. — аспірант кафедри історії, правознавства та методики навчання, голова Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів і молодих учених ННІ Філології та історії Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Підсосонна О. В. — аспірантка кафедри теорії і методики початкової освіти, член наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів і молодих учених ННІ Педагогіки і психології Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Тихонова А. П. — доктор філософії, старший викладач кафедри педагогіки і психології початкової освіти ННІ Педагогіки і психології Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Друкується за рішенням ученої ради Глухівського НПУ ім О. Довженка (протокол №4 від 06.12.23 р.)

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль праць, опублікованих у збірці.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1.	ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЇ, РЕГІОНУ	5
СЕКЦІЯ 2.	ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ, НАУЦІ І ТЕХНІЦІ	6
СЕКЦІЯ 3.	ІСТОРІЯ. ФІЛОСОФІЯ	31
СЕКЦІЯ 4.	ПРАВОНАВСТВО. ПОЛІТОЛОГІЯ	64
СЕКЦІЯ 5.	УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО І ВИКЛИКИ ГЛОБАЛЬНОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ: СОЦІАЛЬНО- ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ	78
СЕКЦІЯ 6.	ПЕДАГОГІКА: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА	94
СЕКЦІЯ 7.	ПСИХОЛОГІЯ	118
СЕКЦІЯ 8.	ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ	140
СЕКЦІЯ 9.	ЛІНГВІСТИКА (АНГЛІЙСЬКА, НІМЕЦЬКА МОВИ). МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	217
СЕКЦІЯ 10.	БІОЛОГІЯ, ЕКОЛОГІЯ, ЕКОЛОГО- КРАЄЗНАВЧА ОСВІТА, ОХОРОНА ПРИРОДИ	239
СЕКЦІЯ 11.	ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА, СПОРТ, ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ	252
СЕКЦІЯ 12.	ТЕХНОЛОГІЧНА ОСВІТА	256
СЕКЦІЯ 13.	ПОЧАТКОВА ОСВІТА	276
СЕКЦІЯ 14.	ДОШКІЛЬНА ОСВІТА	355
СЕКЦІЯ 15.	ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА	462

Вітяк Ю. М.
*аспірант, асистент кафедри теорії і практики перекладу
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка*
Науковий керівник – канд. філол. наук, доц. Цепенюк Т. О.

**СУПЕРОБКЛАДИНКА ЯК ОСОБЛИВИЙ ПРОСТІР ДЛЯ
ПАРАТЕКСТУ**
**(на матеріалі філософських нарисів «Земля Людей» Антуана де
Сент-Екзюпері)**

Ореол твору художньої літератури, а особливо перекладеної, зазнає суттєвого розширення завдяки появі нових текстових форм, названих паратекстом. Як визначає В. Пеллатт, «пара текст — це текст, що оточує і підтримує основний текст, як шари упаковки, які спочатку захищають і поступово розкривають суть упакованого товару» [3, с. 1]. Метафора багаторівневості вдало проектується на явище суперобкладинки, що буквально огортає книжку. Функціонал такого видавничого елемента, на погляд П. Нестеренка, сьогодні насамперед зводиться до інформаційного та естетичного завдань, а не до протекційного, як то було первинно [1, с. 174].

Суперобкладинка документально-публіцистичної книги «Земля людей» Антуана де Сент-Екзюпері повторює обкладинку видання, що стосується вербального та невербального рівня репрезентації паратексту. Ілюстративний матеріал виконано в реалістичному дусі з тяжінням до пастельних кольорів, однак теплу гаму розмикають сині та сірі кольори, що додають експресивності. На лицьовій частині обкладинки зосереджено сцену трощі, за якої авіасудно занурено в поверхню, що віддалено нагадує пісок (підґрунтям для цієї думки є той факт, що три із восьми розділів книги мають назву, яка безпосередньо співвідноситься зі специфічним типом ландшафту, як от: «Оаза», «У пустелі», «Посеред пустелі» [2, с. 175]). Біле півколо вгорі ілюстрації уособлює сонце. Біля крила змальовано пілота в повний зріст. Окремо збоку виразно простежується пропелер, який є очевидним індикатором катастрофи. Інший пілот постає в позиції анфас. Цей сегмент візуального сюжету, який, мусимо зауважити, має медитативний характер, збільшено відносно попередніх елементів, що забезпечує фізичне наближення зазначеного образу до читача і разом підштовхує реципієнта до пошуку розгадки, що стало предметом розмірковувань. Портрет висунуто на перший план неспроста, адже у ньому можемо вловити риси обличчя, притаманні Сент-Екзюпері. Така алюзія лише підсилює життєву основу твору. Проілюстрований епізод безпосередньо корелює із текстовим пластом, зокрема мікроісторією нарису під назвою «У пустелі», у другій частині якого розповідається про схожу авантюру в Сахарі: «Я пізнав смак пустелі з першої подорожі. Ми з Рітелем і Гійоме потрапили в аварію неподалік укріплення Нуакиот²» [2, с. 72].

Компонентом, що випадає з візуальної обойми, яка на пряму корелює із текстом, є лого круглої форми, у якому зображено пташку із розкритим дзьобом, що сидить на галузці. Цей композиційний елемент засвідчує приналежність книги до серії видань «Голоси Європи», назва якої подана знизу лицьового боку суперобкладинки. Над зображенням пілота і авіасудна зазначено автора книги та її титул. Ці дві текстові позиції мають різний колір шрифту та кегля, а також відділені колонлінією, яка відіграє подвійну роль: розмежовує на візуальному та смисловому рівнях. Номінація твору та найменування письменника винесені і на корінці видання, що насамперед зумовлено прагматичними цілями — сприяти виокремленню книги з-поміж інших, які фізично згруповані у ряд.

Інформування читача за допомогою суперобкладинки не обмежується вище зазначеними текстовими виразами. Додатковим джерелом відомостей слугує клапан лицьової частини суперобкладинки, у якому зосереджено довідкові матеріали про автора, що умовно можна розділити на такі блоки:

- окреслення ключових діяльностей Сент-Екзюпері («*відомий письменник, репортер та професійний пілот*» [2]).
- зазначення епізодів, які вплинули на формування професійного зацікавлення («... у 10 років він створив модель аероплана, приєднавши плетену раму до велосипедного руля, а в 12 уперше здійснив політ...» [2]).
- окреслення географії польотів («*Іспанія, Північна Африка, Південна Америка*» [2]).
- розповідь про обірваний життєпис автора («*У липні 1944 року вирушив у бойовий виліт, з якого не повернувся. Уламки літака знайшли тільки на початку ХХІ ст. біля Корсики*» [2]).
- Встановлення зв'язків між життєвою, професійною та творчими площинами («*Буремне, сповнене боротьби і пошуків життя Сент-Екзюпері відобразилося у літературній творчості*» [2]).

Довідка про автора доповнена чорно-білою світлиною, яка помітно перегукується із зображенням пілота, охарактеризованим вище. Вартона голосити, що інформація про автора не повторюється на обкладинці, форзаці видання чи в межах книжкового блоку, що артикулює особливе місце цього паратекстуального жанру. Протилежний клапан дублює текст про серію «Голоси Європи», також у ньому наведені імена та прізвища авторів, об'єднані в межах видавничого проекту, і країни, з якими тих асоціюють: «*Іоан СЛАВИЧ (Румунія), Болеслав ПРУС (Польща), Мор ЙОКАІ (Угорщина), Анна БОЛАВА (Чехія), Януш КОРЧАК (Польща), ШОЛОМ-АЛЕЙХЕМ (Україна), Калман МІКСАТ (Угорщина), Генрік ІБСЕН (Норвегія), Гі де МОПАСАН (Франція), Стефан ГРАБИНСЬКИЙ (Польща), Гергарт ГАУПТМАН (Німеччина), Міхал ГВОРЕЦЬКИЙ (Словаччина), Генрик СЕНКЕВИЧ (Польща), Василь БИКОВ (Білорусь), Емілі БРОНТЕ (Велика Британія), Оноре де БАЛЬЗАК (Франція), Жюль ВЕРН (Франція), Антуан де СЕНТ-ЕКЗЮПЕРІ (Франція)*» [2]. Поданий перелік, як і довідка, відображений у виданні одноразово.

На задній частині суперобкладинки зазначена назва серії (без використання слова «серія») і з вказівкою країни, до якої належав письменник: «*Голоси Європи/ Франція*», і наводиться лого видавничого проекту. Нижче подано ім'я та прізвище автора, титул видання цільовою мовою та мовою оригіналу. У цій ділянці видання, як і на обкладинці, міститься анотація книги, яка відрізняється від тієї, що розміщена в межах книжкового блоку. Призначення цього паратексту — вплинути на вибір читача через емоційні, метафоричні та узагальнені (покликані охопити ширше коло покупців) формулювання: «*У книзі «Земля людей» Антуан де Сент-Екзюпері ділиться з читачем найяскравішими спогадами про польоти в різні куточки світу та про людей, які залишили слід у серці...*» [2]. В окремому полі (на тлі сірого прямокутника, що є візуальним аспектом розрізнення згрупованої інформації) зосереджені відомості про серію, що включає рік та номер видання, передплатний індекс, лого видавництва та адресу інтернет-крамниці. Збоку розташований QR-код із

переходом до закладини «Художня література для дітей та дорослих» сайту видавництва, а також ISBN — універсальний ідентифікаційний номер видання.

Отже, суперобкладинка виконує не лише декоративну та захисну функції стосовно книжкової оправи, а й може виступати повноцінною складовою паратекстуального поля, що дублює певні відомості, або є джерелом унікальної інформації, яка не повторюється на обкладинці (чи в межах книжкового блоку), що виявлено при дослідженні клапанів видання «Земля Людей» Антуана де Сент-Екзюпері.

Література:

1. Нестеренко П. Суперобкладинка як важливий елемент зовнішнього оформлення книжки: функціональні особливості. Українська академія мистецтва. 2017. Вип. 26. С.173–182. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uam_2017_26_21 (дата звернення: 18.11.2023).

2. Сент-Екзюпері А. Земля людей / пер. з фр. Елли Євтушенко. Київ : Знання, 2020. 175 с. (Голоси Європи).

3. Pellatt V. Text, Extratext, Metatext and Paratext in Translation. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2013. 165 p.

Ізергіна Н. В.

*учитель зарубіжної літератури, української мови і літератури
Роменського ліцею №1 ім. П. І. Калнишевського
Роменської міської ради Сумської області*

МАЙНДМЕПІНГ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ ЗАСВОЄННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ ТА ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СУЧАСНОГО УЧНЯ НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Прагнення сучасної школи до гуманізації освіти передбачає формування цілісного знання про світ взагалі та вміння співвідносити його з духовним світом особистості.

Дисципліни освітньої галузі «Мова та література» характеризуються великим обсягом матеріалу для засвоєння. Відповідно, проблема мотивації учня при вивченні літератури дуже актуальна. Загальновідомо, що покоління Z найкраще сприймає візуальну інформацію. Технологія майндмепінгу реалізує один із найважливіших принципів педагогіки – принцип наочності. Вона показує все найвагомніше в асоціативних порівняннях та зв'язках. Результатом цієї технології є інтелект-карти (ментальні карти, карти знань, карти думок, карти розуму, mindmap).

У науковому дискурсі ідея майндмепінгу належить англійському психологу і консультанту з питань інтелекту й освіти Т. Бьюзену, який займався вивченням особливостей мислення найвідоміших учених світу: Л. да Вінчі, Т. Едісона, А. Ейнштейна. Карти розуму досліджували більшість європейських і американських науковців [1]. Про можливість застосування майндмепінгу у навчальному процесі йдеться у дослідженнях вітчизняних учених. Н. Оксентюк представляє досвід його використання у викладанні гуманітарних дисциплін, зокрема, у поясненні, закріпленні, перевірці знань [4, с. 195]. Особливо значущу роль технології при організації самостійної роботи учнів представляє Н. Терещенко. Орієнтуючись на теорію радіанного мислення, запропоновану Т. Бьюзеном, переважна більшість науковців пропонує узгодити правила відображення мисленнєвих процесів графічно (розташування об'єктів, зв'язки між ними, ієрархія, кодування та асоціювання інформації тощо) з етапами радіанного мислення, до яких відносить (зародження ідеї, встановлення й аналіз зв'язків, продукування дочірніх ідей) [3].

При використанні технології майндмепінгу глибинне засвоєння нового матеріалу відбувається завдяки тому, що дитина кожне нове для себе поняття запам'ятовує крізь призму вже відомих для себе образів, записаних у вигляді деревовидних схем, що є тотожним «мові» людського мозку [2, с. 57]. Оскільки покоління Z росте в дуже

ЗБІРНИК
матеріалів міжнародної
науково-практичної
інтернет-конференції
молодих учених і студентів

XIII ГЛУХІВСЬКІ НАУКОВІ
ЧИТАННЯ – 2023.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ
СУСПІЛЬНИХ ТА
ГУМАНІТАРНИХ НАУК

Електронна копія збірника безоплатно розміщується у відкритому доступі на сайті Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками.

Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники, наукові керівники

E-mail: naukagnpu@gnpu.edu.ua

Глухів: Глухівський НПУ ім. О.Довженка, 2023